

**Department of Computer Engineering
Faculty of Engineering
Prince of Songkla University**

Advanced Analog and Digital Systems

241-309: Advanced Analog and Digital Systems

1

Chapter 3

ออปแอมป์ II

Operation Amplifier II

Computer Engineering

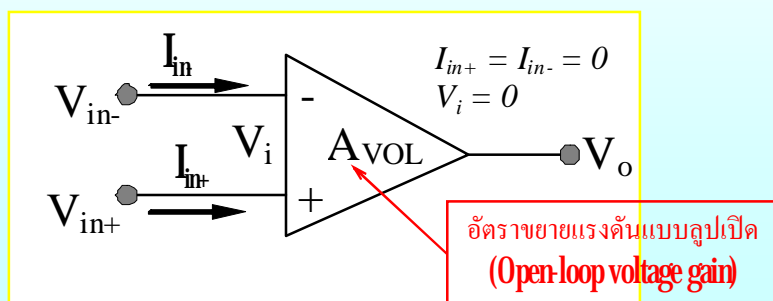
เนื้อหา

1. วงจรขยายชนิดต่าง ๆ
2. การวิเคราะห์ท่วงจรขยาย

สิ่งที่ต้องเข้าใจเมื่อวิเคราะห์ท่วงจรออปแอมป์

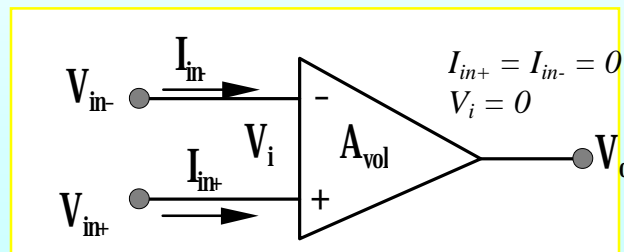
1. $V_o = A_{VOL} \times V_i$
  2. $V_{in+} @ V_{in-}$
  3. $I_{in+} = I_{in-} @ 0$
- } เป็นจริงสำหรับ **Ideal Op-amp**

คุณสมบัติของออปแอมป์ที่ใช้วิเคราะห์วงจร

ใช้คุณสมบัติ 2 ข้อหลัก ๆ คือ

1. Op-amp มี Input Resistance สูงมาก จึงทำให้กระแสที่ไหลเข้าสู่อินพุตของ Op-amp มีค่าน้อยมาก
2. ในการทำงานเป็นวงจร Linear $V_i = (V_{in+} - V_{in-})$ มีค่าน้อยมาก

วงจรขยายชนิดต่างๆ

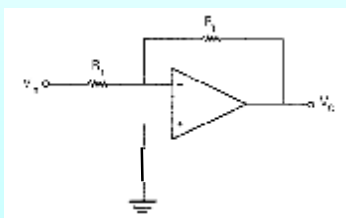
- วงจรขยายแบบกลับเฟส (Inverting Amplifier)
- วงจรขยายแบบไม่กลับเฟส (Non-Inverting Amplifier)
- วงจรขยายตามแรงดัน (Voltage Follower Amplifier)
- วงจรขยายรวมสัญญาณ (Summing Amplifier)
  - วงจรขยายรวมสัญญาณแบบกลับเฟส
  - วงจรขยายรวมสัญญาณแบบไม่กลับเฟส
- วงจรขยายผลต่าง (Differential Amplifier)

วงจรขยายแบบกลับเฟส (Inverting Amplifier)

- สัญญาณเอาต์พุตกับสัญญาณอินพุตมีเฟสต่างกัน 180°
- อัตราขยายแรงดันลูปปิด (closed-loop gain: A_{CL})
คำนวณจาก

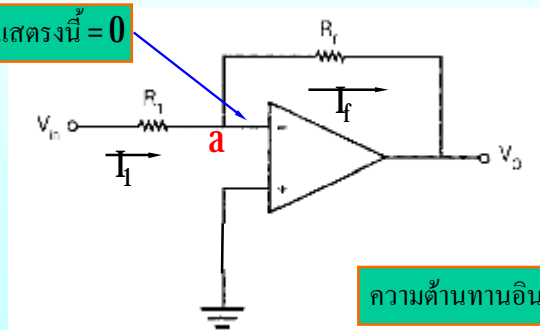
$$A_{CL} = -R_f/R_1$$

การวิเคราะห์ไฟตรง (DC Analysis)

- สำหรับออปแอมป์ในอุดมคติ แรงดันที่โหนด 'a' เท่ากับศูนย์
- $I_1 = I_f$ ดังนั้น $V_{in}/R_1 = -V_o/R_f$
- จะได้ว่า $V_o/V_{in} = -R_f/R_1 = A_{CL}$

กระแสตรงนี้ = 0

ความต้านทานอินพุตของวงจร = R_1

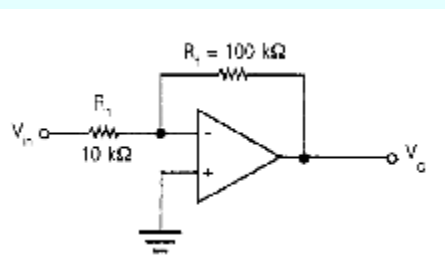
ตัวอย่างที่ 1

จงออกแบบวงจรขยายอินพุตแบบกลับเฟสให้มีอัตราขยายเท่ากับ -10 และมีความต้านทานอินพุตเท่ากับ $10\text{K}\Omega$

วิธีทำ

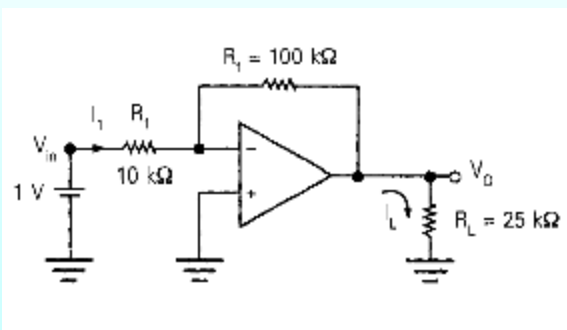
$$R_1 = 10\text{K}\Omega$$

$$R_f = -A_{CL} \times R_1 = -(-10) \times 10\text{K}\Omega = 100\text{K}\Omega$$

ตัวอย่างที่ 2

จากวงจร กำหนดให้ $R_1 = 10\text{K}\Omega$, $R_f = 100\text{K}\Omega$, $V_{in} = 1\text{V}$ และ โหลด $R_L = 25\text{K}\Omega$ จงหาค่าของ I_1 , V_o , I_L และ I_o (กระแสเอาต์พุตรวม)

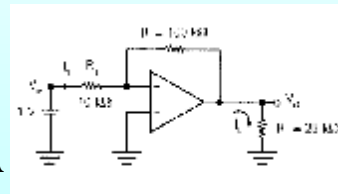
ตัวอย่างที่ 2 (ต่อ)

$$I_1 = \frac{V_{in}}{R_1} = \frac{1V}{10K\Omega} = 0.1 \text{ mA} = I_f$$

$$V_o = \frac{R_f}{R_1} V_{in} = -\frac{100K\Omega}{10K\Omega} (1V) = -10V$$

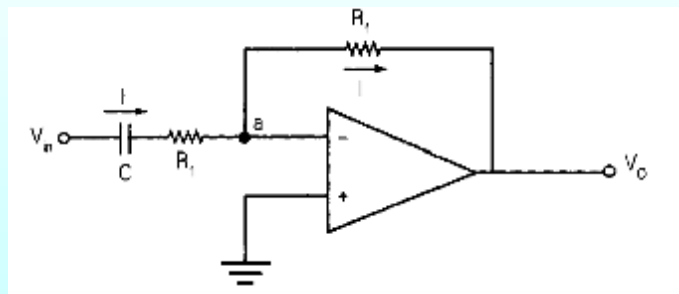
$$I_L = \frac{V_o}{R_L} = -\frac{10V}{25K\Omega} = -0.4 \text{ mA}$$

$$I_o = I_L - I_f = -0.4 \text{ mA} - 0.1 \text{ mA} = -0.5 \text{ mA}$$

การวิเคราะห์ไฟฟสดับ (AC Analysis)

เมื่อนำวงจรขยายแบบกลับเฟสไปใช้งานจริงต้องมีตัวเก็บประจุ
เชื่อมต่อทางด้านอินพุตเพื่อแยกแรงดันไฟตรงของ 2 วงจรออกจาก
กัน

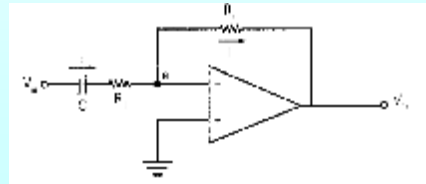
การวิเคราะห์ที่ไฟลดับ (ต่อ)

- โดยธรรมชาติของตัวเก็บประจุจะยอมให้ความถี่สูงผ่านได้ง่ายกว่าความถี่ต่ำ
- ค่าความถี่ต่ำสุดที่ถือว่าวงจรสามารถทำงานได้คำนวณได้จาก

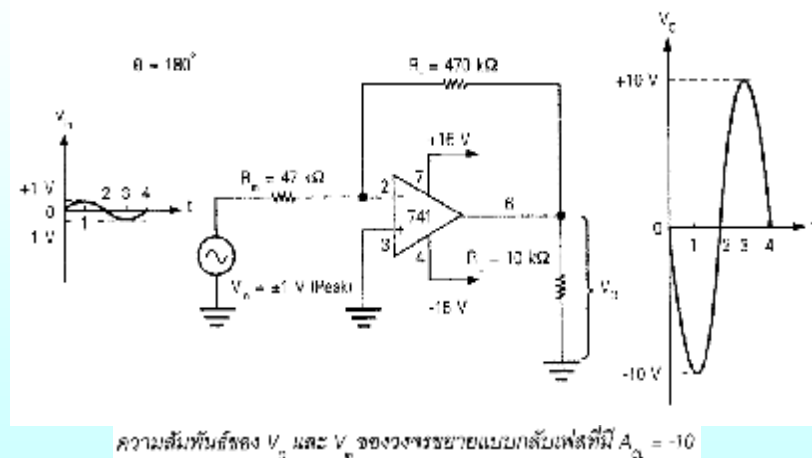
$$F_L = \frac{1}{2\pi R_1 C}$$

- ที่ความถี่สูงกว่า F_L อัตราขยายลูปปิดของวงจรมีค่าประมาณเท่ากับ $-R_f/R_1$

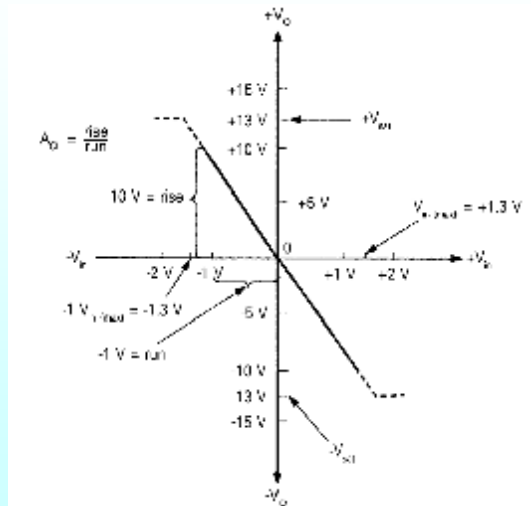
$$A_{CL} \cong -\frac{R_f}{R_1}$$

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงดันเอาต์พุตและอินพุต

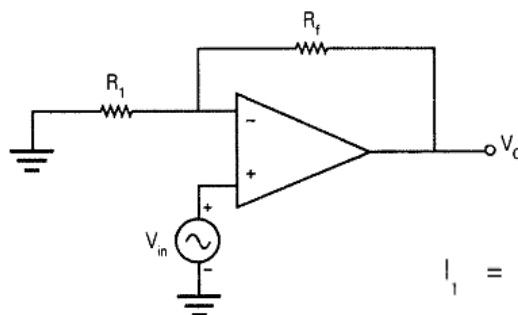

ความสัมพันธ์ ฯ (ต่อ)

วงจรขยายแบบไม่กลับเฟส (Non-Inverting Amplifier)

$$A_{CL} = \frac{V_o}{V_{in}} = 1 + \frac{R_f}{R_1}$$

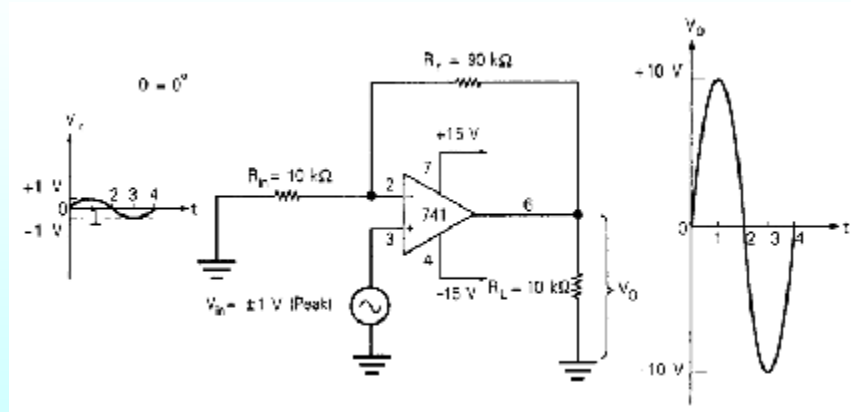

$$I_1 = \frac{V_{in}}{R_1}$$

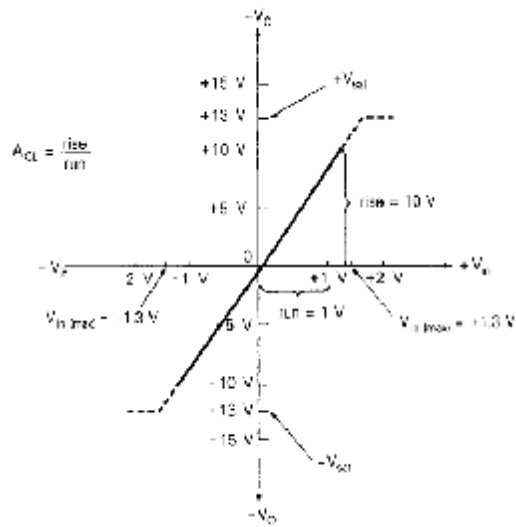
ความสัมพันธ์ระหว่างแรงดันเอาต์พุตและอินพุต

วงจรขยายไม่กลับเฟส เมื่อ $V_{in} = 1\text{ V}$ และ $V_o = 10\text{ V}$

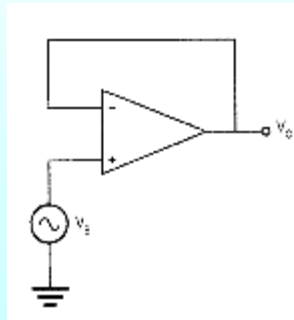
ความสัมพันธ์ ๑ (ต่อ)

วงจรขยายตามแรงดัน (Voltage Follower Amplifier)

- บางทีเรียกว่าวงจรบัฟเฟอร์
- เทียบเท่ากับวงจรขยายแบบไม่กลับเฟสที่มี

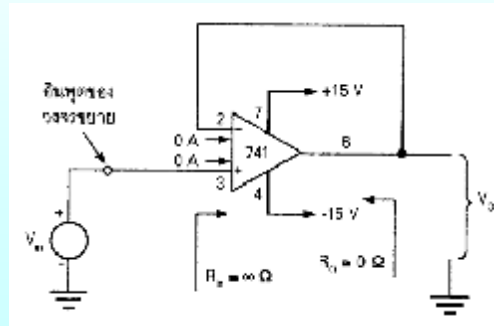
$$R_1 = \infty \text{ และ } R_f = 0$$

$$\begin{aligned} V_o &= V_{in} \\ A_{CL} &= 1 \\ I_o &= I_L \end{aligned}$$

คุณสมบัติของวงจรขยายตามแรงดัน

- ความต้านทานอินพุตของวงจรเท่ากับความต้านทานอินพุตของออปแอมป์ (สำหรับไอซี 741C = 2M Ω) ← ยิ่งสูงยิ่งดี
- ความต้านทานเอาต์พุตของวงจรเท่ากับความต้านทานเอาต์พุตของออปแอมป์ (สำหรับไอซี 741C = 75 Ω) ← ยิ่งต่ำยิ่งดี

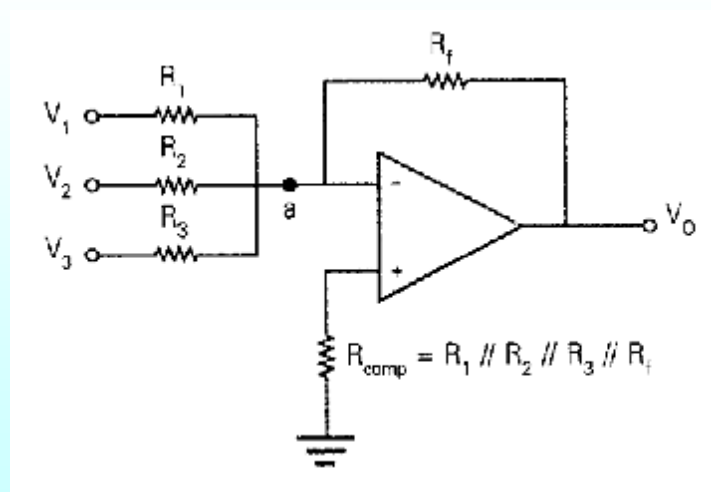

วงจรรวมสัญญาณ (Summing Amplifier)

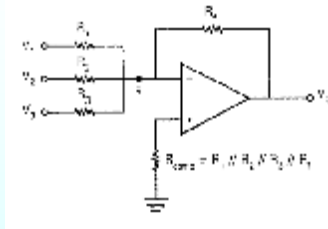
- คือวงจรออปแอมป์ที่สามารถต่อขั้วอินพุตใดอินพุตหนึ่งเพื่อให้สามารถรับสัญญาณหลาย ๆ สัญญาณ และนำขนาดของสัญญาณมารวมกันได้
- มี 2 แบบคือ
  - วงจรรวมสัญญาณแบบกลับเฟส
  - วงจรรวมสัญญาณแบบไม่กลับเฟส

วงจรรวมสัญญาณแบบกลับเฟส

วงจรขยายรวมสัญญาณแบบกลับเฟส

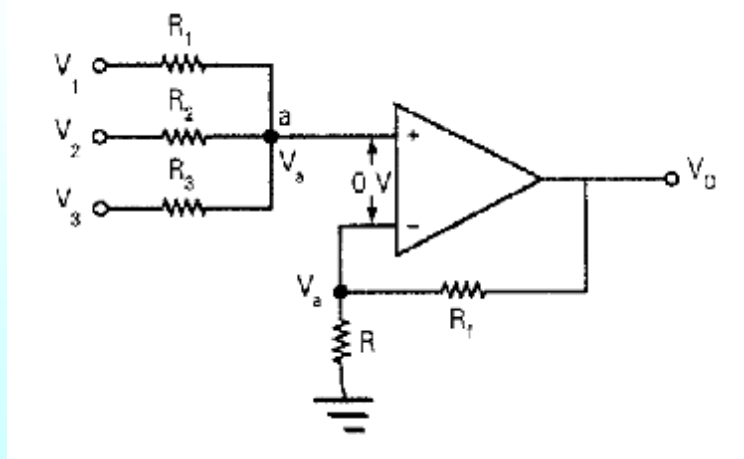

$$V_o = -\left\{ \frac{R_f}{R_1} V_1 + \frac{R_f}{R_2} V_2 + \frac{R_f}{R_3} V_3 \right\}$$

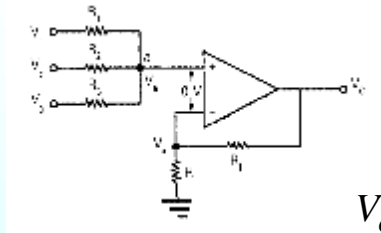
ถ้าให้ $R_1=R_2=R_3=R_f$ จะได้ $V_o = -(V_1+V_2+V_3)$

วงจรขยายรวมสัญญาณแบบไม่กลับเฟส

วงจรขยายรวมสัญญาณแบบไม่กลับเฟส

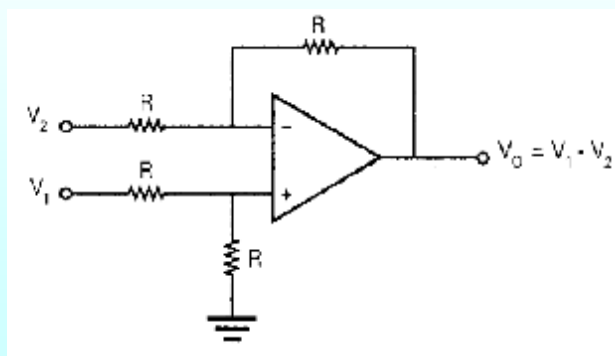
$$V_o = \left[1 + \frac{R_f}{R} \right] \left(\frac{V_1}{R_1} + \frac{V_2}{R_2} + \frac{V_3}{R_3} \right)$$

ถ้าให้ $R_1 = R_2 = R_3 = R_f/R$ จะได้ $V_o = V_1 + V_2 + V_3$

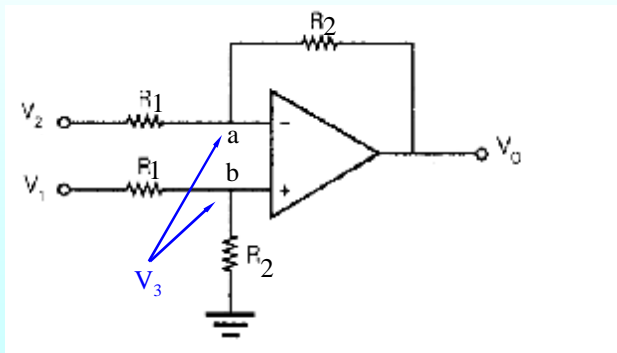
วงจรขยายผลต่าง (Differential Amplifier)

วงจรขยายผลต่างคือวงจรออปแอมป์ที่ทำหน้าที่ขยายผลต่างของแรงดันทั้งสองทางด้านอินพุต

การวิเคราะห์วงจรขยายผลต่าง

เมื่อความต่างศักย์ระหว่างจุด 'a' และจุด 'b' เป็นศูนย์
ดังนั้นแรงดัน V_3 ที่จุด 'a' และจุด 'b' เท่ากันด้วย

การวิเคราะห์

ที่โหนด a

$$\frac{V_3 - V_2}{R_1} + \frac{V_3 - V_o}{R_2} = 0$$

และที่โหนด b

$$\frac{V_3 - V_1}{R_1} + \frac{V_3}{R_2} = 0$$

ดังนั้น

$$\frac{V_3 - V_1}{R_1} + \frac{V_3}{R_2} = \frac{V_3 - V_2}{R_1} + \frac{V_3 - V_o}{R_2}$$

จะได้

$$V_o = \frac{R_2}{R_1} (V_1 - V_2)$$

โหมดผลต่างและโหมดอัตราขยายร่วม

- หากเป็นออปแอมป์ในอุดมคติ แรงดัน $V_0 = 0$ เมื่อ $V_1 = V_2$
- แต่ในความเป็นจริง $V_0 \neq 0$ แม้ว่า $V_1 = V_2$
- เนื่องจากแรงดัน V_0 ไม่ได้ขึ้นกับผลต่างของแรงดันอินพุตอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับค่าเฉลี่ยของแรงดันอินพุต ซึ่งเรียกว่า **สัญญาณโหมดร่วม** (V_C) ด้วย

สัญญาณโหมดร่วม (Common Mode)

$$V_C = \frac{V_1 + V_2}{2}$$

สำหรับวงจรขยายผลต่าง เนื่องจากค่าผิดพลาดของออปแอมป์และตัวต้านทาน R_1 และ R_2 แรงดัน V_0 จึงเป็นผลมาจากสมการ

$$V_0 = A_1 V_1 + A_2 V_2$$

อัตราขยายของอินพุตไม่กลับเมื่อ
อินพุตกลับต่อลงดิน

อัตราขยายของอินพุตกลับเมื่อ
อินพุตไม่กลับต่อลงดิน

กำหนดให้

V_d คือสัญญาณโหมดต่าง (Differential Mode)

A_d คืออัตราขยายของสัญญาณผลต่างของอินพุต

A_c คืออัตราขยายของสัญญาณโหมดร่วม

จาก $V_c = \frac{V_1 + V_2}{2}$ และ $V_d = (V_1 - V_2)$

จะได้ $V_1 = V_c + \frac{1}{2}V_d$

$$V_2 = V_c - \frac{1}{2}V_d$$

แทน V_1 และ V_2 ลงใน $V_o = A_1V_1 + A_2V_2$

จะได้ $V_o = A_dV_d + A_cV_c$

นั่นคือ

$$A_d = \frac{1}{2}(A_1 - A_2)$$

และ

$$A_c = A_1 + A_2$$

อัตราส่วนตัดทิ้งโหมดร่วม (Common-Mode Rejection Ratio)

คือค่าความไวของออปแอมป์ที่ทำงานเป็นวงจรรขยาย
ผลต่างเปรียบเทียบกับสัญญาณโหมดร่วม เรียกว่า
ว่า **CMRR**

$$\text{CMRR} = \left| \frac{A_d}{A_c} \right|$$

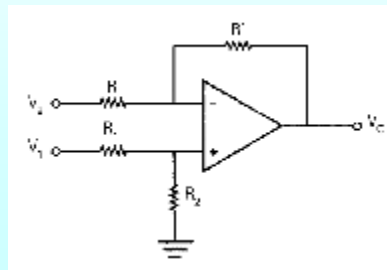
ออปแอมป์เบอร์ 741 มี CMRR ต่ำสุด 70 dB

ตัวอย่าง

จากวงจรต่อไปนี้ จงหาค่าของ

1. แรกดันเอาต์พุต
2. สมการ V_o เมื่อ $V_c = 0$ ถ้า $R'/R = R_2/R_1$
3. ค่า CMRR ถ้า R'/R ไม่เท่ากับ R_2/R_1

แรกดันที่อินพุตไม่กลับ คือ $\frac{R_2}{R_1 + R_2} (V_1)$

จากสมการ $A_{CL} = -\frac{R_f}{R_1}$ สำหรับอินพุตกลับ

และสมการ $A_{CL} = 1 + \frac{R_f}{R_1}$ สำหรับอินพุตไม่กลับได้ว่า

$$\text{ก. } V_o = -\frac{R'}{R} V_2 + \left\{ \frac{R + R'}{R} \right\} \left\{ \frac{R_2}{R_1 + R_2} V_1 \right\} \quad \dots\dots\dots(2.36)$$

$$\text{ข. } V_c = \frac{1}{2} (V_1 + V_2) \quad \text{และ} \quad V_d = (V_1 - V_2)$$

$$\text{แต่} \quad V_1 = V_c + \frac{V_d}{2} \quad \text{และ} \quad V_2 = V_c - \frac{V_d}{2}$$

จากสมการ (2.36) ได้ว่า

$$\begin{aligned} V_o &= -\frac{R'}{R} \left\{ V_c - \frac{V_d}{2} \right\} + \frac{R_2}{R} \cdot \left\{ \frac{R+R'}{R_1+R_2} \right\} \left\{ V_c + \frac{V_d}{2} \right\} \\ &= \left\{ \frac{R_2}{R} \cdot \left\{ \frac{R+R'}{R_1+R_2} \right\} - \frac{R'}{R_1} \right\} V_c + \left\{ \frac{R'}{R_1} + \frac{R_2}{R} \right\} \cdot \left\{ \frac{R+R'}{R_1+R_2} \right\} \frac{V_d}{2} \dots(2.37) \end{aligned}$$

ถ้า $\frac{R'}{R} = \frac{R_2}{R_1}$ นั่นคือ

$$\frac{R'}{R} + 1 = \frac{R_2}{R_1} + 1$$

หรือ $\frac{R'+R}{R} = \frac{R_1+R_2}{R_1}$

จากสมการ (2.37) เทอมของ $V_c = 0$ และ

$$V_o = \left\{ \frac{R'}{R} + \frac{R_2}{R_1} \right\} \frac{V_d}{2} = \left\{ \frac{R_2}{R_1} \right\} V_d \dots\dots(2.38)$$

$$(ค) \quad CMRR = \frac{A_d}{A_c}$$

จากสมการ (6.62) หาค่าของ $A_d = \frac{V_o}{V_d}$ เมื่อ $V_c = 0$

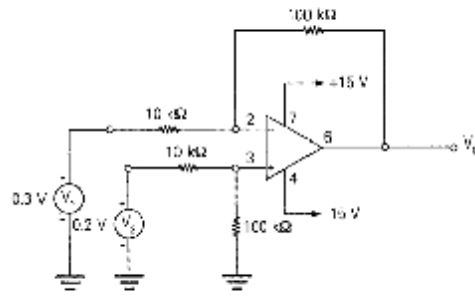
และหาค่าของ $A_c = \frac{V_o}{V_c}$ เมื่อ $V_d = 0$

$$CMRR = \frac{R'(R_1+R_2) + R_2(R+R')}{R'(R_1+R_2) - R_1(R+R')} \dots\dots(2.39)$$

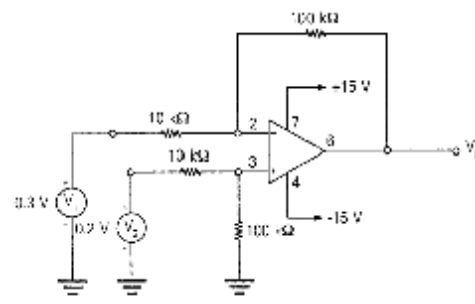

ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2.9 จากวงจรในรูปที่ 2.18 จงหาค่าของแรงดัน V_o

รูปที่ 2.18

วิธีทำ

$$\text{จากสมการ } V_o = \frac{R_2}{R_1} (V_1 - V_2)$$

แต่ $R_2 = 100 \text{ k}\Omega$ $R_1 = 10 \text{ k}\Omega$

$$\text{แทนค่า } V_o = \frac{100 \text{ k}\Omega}{10 \text{ k}\Omega} (+0.3 \text{ V} - (-0.2 \text{ V}))$$

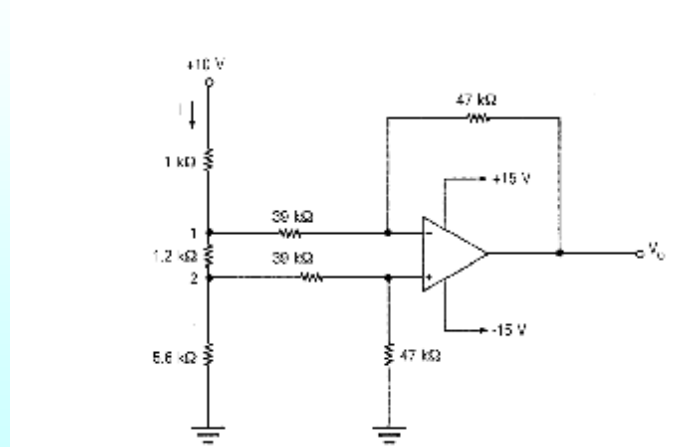
$$= 10 (+0.5 \text{ V})$$

$$\therefore V_o = +5 \text{ V}$$

ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2.10 จากวงจรขยายผลต่างในรูปที่ 2.19 จงคำนวณหาค่า V_o

วิธีทำ   หา

$$I = \frac{10 \text{ V}}{1 + 1.2 + 5.6 \text{ k}\Omega} = \frac{10 \text{ V}}{7.8 \text{ k}\Omega}$$

$$= 1.28 \text{ mA}$$

$$V_1 = (1.28 \text{ mA})(1.2 + 5.6 \text{ k}\Omega)$$

$$= 8.704 \text{ V}$$

$$V_2 = (1.28 \text{ mA})(5.6 \text{ k}\Omega)$$

$$= 7.168 \text{ V}$$

จากสมการ $V_o = \frac{R_f}{R_1} (V_1 - V_2)$

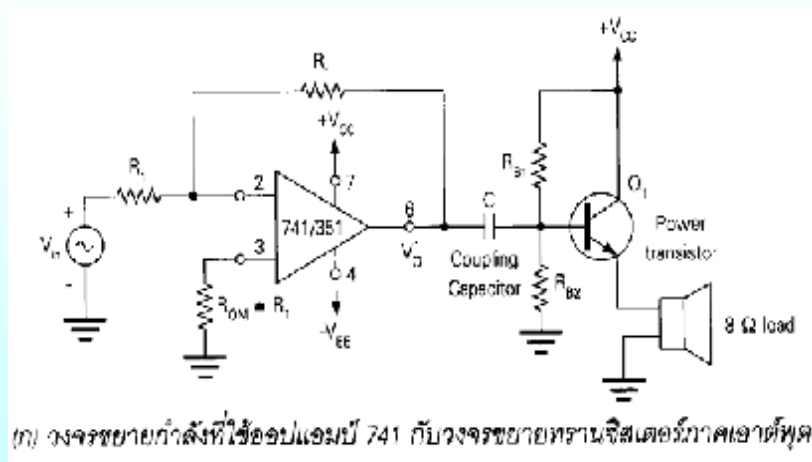
$$= \frac{47 \text{ k}\Omega}{39 \text{ k}\Omega} (8.704 - 7.168 \text{ V})$$

$$= 1.205 (1.536 \text{ V})$$

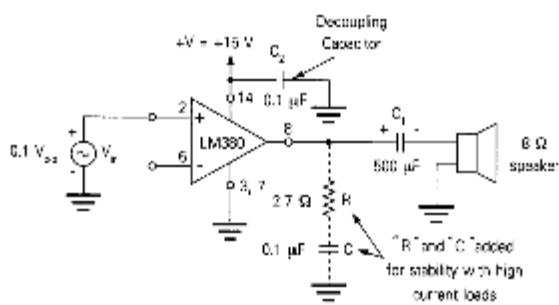
$\therefore V_o = 1.85 \text{ V}$

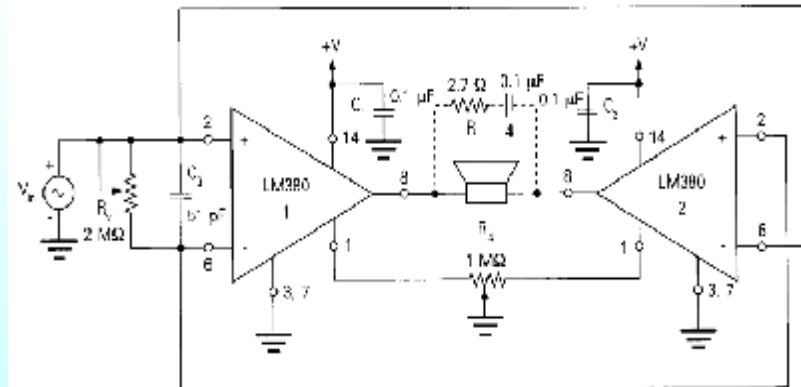
วงจรขยายกำลัง (Power Amplifier)

ไอซีขยายสัญญาณเสียงภาคกำลัง

Bridge Power Audio Amplifier

รูปที่ 2.24 วงจร Bridge Audio Power Amplifier ที่ใช้ไอซีแอมป์ LM380

๑๖

